

Ion Marinescu

Simbioza dintre text și realizarea scenică

Există autori dramatici — Ibsen, Cehov, Gorki, Caragiale al nostru ș.a. — care obligă conștiința artistică a lumii în mod strict și fundamental.

Față de acești autori, bineînțeles și față de opera lor, manifestarea de teatru este ținută să judece exegetic, impunându-și responsabilități cardinale. Mă refer, anume, la scrieri intrate în clasicitatea genului dramatic. În ierarhiile culturii, aceste scrieri reprezintă entități. Ca atare, tot ce intră în alcătuirea lor trebuie păstrat cu linia, cu rigoarea și cu integritatea sa originală. Ne dăm seama de ce. Aceste piese sînt construcții sigure și durabile, modele în materie; au echilibru și proporție; denotă studiu și ajungere fermă la adevăruri de viață; dovedesc pătrundere în straturi definitorii ale psihologiei umane; ne introduc în ambianțe

de epoci și societăți, cu chipul specific al acestora și cu mentalitatea lor caracteristică; dau măsuri constitutive în ce privește puterea de comunicare prin formă dramatică și prin teatru; îmbracă toate aceste acte de cunoaștere în veșminte de artă, conferindu-le astfel încă o emblemă de perenitate.

Socotesc, deci, că aceste texte dramatice trebuie ferite de speculații și experimente, indiferent din ce sorginte ar porni și de ce motivări ar fi însoțite. Arta spectacolului, într-adevăr, poate revendica mult; nu însă și totul. Este în drepturile și în datoria ei să caute, să inoveze, să propună interpretări inedite, să practice mijloace noi de expresie. Este liberă să aducă aspecte ale fenomenului teatral pe portative și în ritmuri de modernitate; să descopere și alte modalități estetice, alăturându-le celor în ființă ori eventual corectîndu-le; să pună și relațiile teatrale sub unghiuri interdisciplinare, în spiritul sintetizator al vremii. Există, însă, o condiție: toate acestea trebuie să se petreacă pe terenuri disponibile, acolo unde prospekțiunea poate fi semn activ de înaintare și cucerire, nu și în domenii de patrimoniu, zdruncinînd acolo temeuri și structuri.

George Constantin

Dau curs acestor reflecții, sub impresia unui spectacol la care am asistat recent **Vassa Jeleznova** de Maxim Gorki, la Teatrul Național din București. Vorbesc cu starea de spirit a spectatorului din fotoliul său de orchestră. M-am simțit, cu adevărat, sub o cupolă de teatru național. Am intuit, pe viu, câtă corespondență și câtă simbioză sînt posibile între textul literar și realizarea scenică. Am constatat, înregistrînd pulsul și starea emoțională din sală, că interesul pentru forme și valori clasice continuă să fie prezent în sensibilitatea publicului contemporan. Am înțeles, de asemenea, cît de actuală poate fi o piesă din repertoriul universal al teatrului, și câtă funcțiune edificatoare poate încă dobîndi, dar nu supunînd-o la convulsiuni cazuistice ori semanticiste, ci dimpotrivă lăsînd-o în șartul ei istoric și moral, cu sensul autentic pe care i l-a gîndit creatorul ei și cu chipul neprefăcut al lumii și al epocii care i-au inspirat-o.

Acestea, toate, m-au mulțumit. Întrețineau în mine o stare de liniște fecundă, de încredere, de încă o împrietenire cu ceea ce știm să facem în teatru și pentru teatru. Resimt un sentiment de grațitudine față de toți care au conceput și

au contribuit la realizarea acestui spectacol : regizor, actori, scenograf, asistenți de regie, colaboratori tehnici ș.a.

Este în firea și în aplecările mele, atunci cînd e cazul să vorbesc despre ce am văzut la teatru, să încep cu actorii. Profesorul de literatură din mine îi numără printre nedezmințiii lui prieteni și tovarăși de muncă. Le mulțumesc, în legătură cu spectacolul amintit, și tuturor la un loc, și fiecăruia în parte.

Florina Cercel, în rolul Vassa, are pregnanță și autoritate. Duce la capăt, în gradare și tensiune continuă, un rol greu, complex, cu asprimi tragice, nu lipsit însă în datele lui profunde și de unde ale unui fior omenesc. Ion Marinescu, interpretul lui Serghei Petrovici Jeleznov, dă personajului său trăsături și intensități dostoievskiene. George Constantin, în rolul lui Prohor Borisovici Hrapov — amestec de viciu, cinism, amoralitate, umor grotesc, cîteodată parcă și de ușoare reveniri într-o realitate mai umană — atinge niveluri înalte de conștiință și de profesionalitate actricească. Tamara Crețulescu, interpreta Nataliei, se înscrie cu intuiție sigură, convingătoare, pe registrele psihologice ale rolului său : atît acelea trebuînd s-o arate ca pe o ființă în-

răită de mediu familial și de împrejurări, cit și acelea mai blinde, în care tinerețea și feminitatea ei își cer ceva din dreptul lor la viață. Aparent, numai, rolul Ludmillei — fata nătingă a Vassei Jeleznova — ar fi un rol ușor. În nătinția personajului nu e numai nătinție, ieșire haotică din realitate; este și ceva de bunătate naivă, ingenuă, pe care parcă natura omenească nu ar lăsa-o să se piardă. Magdalena Cernat, în jocul său, ne-a ajutat să simțim aceasta. Rodica Mureșan, în rolul Anna, omul de „incredere” al Vassei, redă cu justete ceea ce personajul său toarce în sine și urmărește cu infernalitate. Rașel Moiseeva, nora Vassei Jeleznova, deține în economia piesei un rost-cheie. Reprezintă încă o poartă deschisă —, spre salvare sufletească, spre ieșire din ceva atavic și ceva de blestem — într-o lume ce se prăbușește. Olga Delia Mateescu, titulara acestui rol, îi stăpânește întreaga claviatură: cu linie, cu discreție, cu eleganță, cu înțelegere subtilă a situațiilor, de la acelea făcute din tăceri încrîncenate pînă la altele izbucnind în strigăte de revoltă. Gheorghe Cristescu (personajul Melnikov), Alexandru Hasnaș (personajul Gurie Krotkih) și Vasile Filipescu (personajul Piaterkin) au în piesă doar apariții episodice. Sînt totuși apariții interesante, ca întregire de atmosferă, ca documente vii de epocă și ca tipologie umană.

Regizorul — presupun că și în calitatea sa de profesor la Institut — a inclus în distribuție și trei studenți ai I.A.T.C. Ruxandra Enescu (rolul Liza), Oana Ioachim (rolul Polia), Adrian Ciobanu (rolul Evgheni). Prezențe plăcute; debuturi promițătoare; lecții bine învățate; și, cred, atitudine de respect și de recunoștință față de ceea ce au de învățat de la magistrul lor și de la colectivul actoricesc al teatrului lîngă care apar.

Scenografia semnată de Dan Jitianu — decor, costume, accesorii — spune ce trebuie și cum trebuie. Și, mai ales, este perfect funcțională; face cu puțință ca pe un podium de studio impresia de largă mișcare dramatică să se desfășoare cu întreaga ei acuitate.

Ajung acum și la constructorul spectacolului, Ion Cojar. Ii cer, acestui prieten și coleg de învățămînt, ca în sine și să se simtă împăcat. Semnează un lucru pentru care cultura noastră actuală de teatru îi poate rămîne îndatorată. Recunosc în spectacolul său multiplele valențe ale personalității sale: regizor, profesor, pedagog, artist, om de cultură, păzitor al unei table de valori amenințate cîteodată de vînturi agnostice.

Aduc, acestui recent spectacol al primei noastre scene omagiul simplu dar adînc ce se cuvine unui lucru serios, făcut cu pricepere și cu inimă.

Ion ZAMFIRESCU

Vassa Jeleznova de Gorki, la Teatrul Național din București, este unul din cele mai bune spectacole văzute de mine în ultima vreme, nu numai pe „prima scenă a țării”, ci și pe alte scene din țară. Meritul este, desigur, al întregului colectiv de realizatori, care, se simte, au lucrat în deplină unitate, cu o profundă concentrare și cu înțelegerea resorturilor umane și sociale ale dramei lui Gorki, creînd o imagine de ansamblu a unei lumi crepusculare, dar încă vitale, în care fiecare personaj poartă însemnele unei puternice individualități, limpede desenată și, totodată, ale clasei sau categoriei sociale sau morale căreia îi aparține, avînd o existență scenică vie, convingătoare, organică. Spectacol „de actori”, pentru că fiecare, aproape fără excepție, creează un portret veridic, ce nu se uită. Vassa Jeleznova este, în același timp, un spectacol în care regizorul, „murînd în fiecare actor”, trăiește în fiecare clipă a universului uman pe care l-a construit cu talent, cu migală și perseverență, cu claritatea viziunii și știința concretizării scerdce a intențiilor, atent la toate sensurile și implicațiile textului și dezvoltîndu-le creator, în lumina ideii dominante.

Meritele regizorului Ion Cojar încep, de fapt, de la însăși alegerea piesei, uitată parcă ani de zile și dovedindu-și acum din plin viabilitatea și actualitatea, prin adevărul uman și social pe care-l comunică într-o construcție dramatică încheată.

Ele, aceste merite, continuă cu alcătuirea distribuției, și, în primul rînd, cu atribuirea rolului titular Florinei Cercel, o actriță talentată, de mai mulți ani cantonată la roluri de comedie, și acelea destul de rare, făcîndu-ne aproape să uităm eă, la Timișoara, înainte de a veni la Naționalului bucureștean se afirmase în substanțiale partituri dramatice. Cojar a „văzut-o” în Vassa și intuiția lui n-a dat greș, actrița creînd cu o gamă largă de mijloace un personaj autoritar și complex, solid articulat, concentrînd trăsăturile unei clase și ale unei individualități distincte într-o sinteză vie, organică, în care energia și voința aprigă, orientate spre un unic țel — averea ce înseamnă putere — se lasă uneori înmuiate de o undă de umanitate, repede reprimată. Aceași intuiție sigură l-a con-